

Szabó Dorottya

European Digital Treasures – Új perspektívák a digitális világban

A projekt

2018-ban a Magyar Nemzeti Levéltár (továbbiakban: MNL) egy olyan négyéves nemzetközi projekthez csatlakozott, amely a European Digital Treasures (*Európa Digitális Kincsei*, továbbiakban: EDT)¹ címet viseli. A kezdeményezés az Európai Unió által életre hívott Creative Europe (Kreatív Európa) program részfinanszírozásában valósul meg.² A program eredeti meghirdetése szerint a négyéves „futamidő” 2018. október 1. és 2022. szeptember 30. között tartott volna, a pandémiás helyzet azonban nagyban befolyásolta az együttműködés szervezését, lebonyolítását, így a projekt határidejét a konzorcium sikerrel hosszabbította meg 2022. év végéig.

A projekt nemzetközi konzorciumának fő résztvevői: a Spanyol Állami Levéltár – ők a programot vezető fél is egyben –, a Norvég³, a Máltai⁴, a Portugál⁵ és a Magyar Nemzeti Levéltár, valamint az osztrák ICARUS (Nemzetközi Levéltári Kutatóközpont)⁶ és a Munster Műszaki Egyetem (korábban: Corki Műszaki Intézet, Írország).⁷ A vállalkozás részesei további, a kulturális szektorhoz kapcsolódó partnerek és intézmények is, akiket a projekt egyes tevékenységeibe vont be. Az MNL részéről e nagy nemzetközi vállalkozást a Nemzetközi Kapcsolatok és Európai Uniók Projektek Igazgatósága⁸ vezette, számos megyei tagintézmény és országos levéltári szervezeti egység bevonása mellett.

A vállalkozás levéltár-szakmai alapja az a felismerés volt, hogy bár több ismert európai levéltári portál is elérhető a nagyközönség számára – ilyen például az Archives Portal Europe (Európai Levéltári Portál, a továbbiakban: APE)⁹, az Europeana,¹⁰ vagy az ICARUS által életre hívott Monasterium¹¹ –, de ezek az online gyűjtemények a nem szakavatott

¹ A projekt fő oldala: <https://www.digitaltreasures.eu/> (A letöltés időpontja: 2022.március 31.)

² Ld. <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/how-to-participate/org-details/958366306/project/400597380/program/31059083/details> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

³ <https://www.arkivverket.no/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

⁴ <https://nationalarchives.gov.mt/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

⁵ <https://antt.dglab.gov.pt/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

⁶ <https://www.icar-us.eu/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

⁷ <https://www.mtu.ie/courses/cork> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

⁸ Az MNL új – 2021. december 23-án aláírt – Szervezeti és Működési Szabályzata szerint az Igazgatóság új megnevezése Informatikai és Innovációs Igazgatóság.

⁹ <https://www.archivesportaleurope.net/hu> (A letöltés időpontja: 2022.március 31.)

¹⁰ <https://www.europeana.eu/hu> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

¹¹ <https://www.monasterium.net/mom/home> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

felhasználók számára sokszor továbbra is zártak maradnak. Ennek oka például a közzétett iratanyag értelmezhetőségi nehézségei, specifikus volta, de az is, hogy e portálok olyan nagy merítéssel kínálnak digitalizált iratanyagokra épített tematikus gyűjteményeket, hogy a professzionális keresés fogásait nem ismerők számára nem adnak érdemi keresési eredményt. A több százezer közzétett, ingyenesen hozzáférhető iratanyag ezeken a portálokon ugyanis különféle témák szerinti tagolásban szerepel. Az APE például több mint hatvan témát kínál, olyan tág kategóriákkal, mint a kommunizmus, a gyarmatosítás, a kultúra, a gazdaság, a demokrácia, maga az Európai Unió, a világháborúk, az iparosítás, az építészet, Napóleon és kora, vagy a tudomány (általában és egészében). Ezek a témakörök éppen elnagyoltságuk miatt válnak inkább a professzionális levéltár-felhasználóknak és a tudományos élet szereplőinek segítőivé. Olyan nagy mennyiségű digitalizált iratanyagot tartalmaznak, hogy a szakértői keresés ismerete nélkül kutató, nem szakavatott felhasználó könnyen „eltévedhet”. Az APE példájánál maradva: az ott kategorizált témakörök átlagosan 20 000 és 100 000 rekordot adnak közre – de az olyan témák például, mint a fényképészet vagy a közgazdaságtan majdnem 150 000 iratot tartalmaznak.

Ezért a szóban forgó projekt kiindulási alapja olyan levéltári források kiválasztása és digitális bemutatása volt, amelyek történelmi kontextusba helyezve tudnak egyrészt magával ragadó, felemelő vagy megrázó történeteket „elmesélni”, másrészt a közös európai történelem-értelmezés mátrixában képesek összekötni a földközi-tengeri, az ibériai, a közép-európai térség történeti iratait a skandinávval. És mindezt úgy, hogy az üzenetek a nem szakmai közönséghez is eljussanak, különös tekintettel azokra a korosztályokra, amelyek „vakfoltnak” számítanak a levéltári életben: a fiatalok és az aktív nyugdíjasok körére.

A négy fő munkaterület

Az EDT-együttműködés az érintett levéltári partnerek digitalizált örökségére és multidiszciplináris munkájára épül. Fő irányvonala a levéltári anyagoknak minél szélesebb körű, minél több platformot felhasználó és zömmel digitális formára hagyatkozó bemutatása. Mindezt a program egy tág, négy nagy munkaterületre osztott, 26 tevékenységből álló komplex tervvel célozta megvalósítani. Az alábbiakban nemcsak felsorolom a négy fő munkaterületet, de egyúttal értékelem is eredményeiket, amelyeket e kézirat lezárásakor már ismerünk.

I. A 21. század kihívásainak eleget tévő üzleti modell(ek) kidolgozása az európai levéltárak számára

E munkaterület új tapasztalatcsere-programok, üzleti modellek fejlesztését célozza, a levéltári partnerintézményekre egyénileg kialakítva.¹² Az érintett levéltárak országonként eltérő struktúrákban szerveződtek – kulturális vagy más minisztériumok és alapítvá-

---

¹² Bővebben lásd: <https://www.digitaltreasures.eu/activities/wp-1-new-business-models-for-european-archives-in-the-xxi-century/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

nyok egységeiként. Költségvetési szempontból is eltérő bevételi forrásokkal, humán-erő-forrás-gazdálkodással, közönségkezeléssel, kommunikációs stratégiákkal rendelkeznek, ahogy az általuk őrzött iratanyag digitalizáltsági szintje és digitalizálási kapacitása is igen eltérő. Hogy számukra egy egyénileg értelmezhető üzleti modell mátrixa felállítható legyen, a projekt első évében olyan páneurópai levéltári állapotfelmérés született, amelyet a Spanyol Állami Levéltár megrendelésére független tudományos szakértők végeztek.¹³

Ezzel párhuzamosan olyan állapotfelmérés is készült, amely a világszerte működő köz- és magángyűjtemények – múzeumok, könyvtárak, örökségvédelmi és kulturális központok – által alkalmazott innovatív megoldásokat, a kulturális menedzsmentek által kifejlesztett és bevált gyakorlatot, illetve megoldásokat gyűjtötte egy csokorba. A gondolat alapja az volt, hogy a levéltárakéhoz hasonló célokkal rendelkező szervezetek bevált gyakorlata hasznos és tanulságos mintául szolgálhat.¹⁴

A megszerzett ismeretek alapján 2020 második felében a projektben részt vevő levéltári intézmények új üzleti modellekre vonatkozó, személyre szabott javaslatcsomagot kaptak. Ezek olyan ajánlásokat tartalmaztak, amelyek – megelőző intézményvezetési interjú alapján – az alábbi témakörökre fókuszáltak: az intézmény jelenlegi fő céljai, külső szemszögből objektíve megítélt erősségei, fejlődési lehetőségei, iratanyagának digitalizáltsági szintje, valamint az általa foglalkoztatott munkaerő helyzete. Az ajánlások a levéltárakat részben vállalkozásként tekintették, de céljuk nem a meglévő stratégiák helyettesítése volt, hanem azok kiegészítése egy rugalmas eszköztár, fenntartható javaslatok rendszerének felkínálásával.

Az intézményeknek a kapott ajánlások közül négyet ki kellett választania és be kell(ett) építenie a gyakorlatába. Ezek közül az első, amelyet az MNL beépített, illetve a meglévő gyakorlatot kiszélesítette, az a crowdsourcing tevékenység (közösségi önkéntesség) volt. Ennek elért eredményeiről a későbbiekben, az Új célközönség megszólítása című munkaterület kifejtésénél még szó esik.

A második választott tevékenység a felhasználók által beküldött tartalmak közzétehetőségének megvalósítása az Adatbázisok Online felületén. Az említett weboldalon már használható a bejelentés funkció továbbfejlesztett változata.¹⁵ Ez nemcsak azt teszi

¹³ A felmérés során az alábbi szakterületeket vizsgálták Európa nemzeti levéltáraiban: jogi struktúra, finanszírozás, humán és technológiai erőforrások, forgalmazási lehetőségek, digitalizálási politika és tevékenység, közönségkapcsolatok és kommunikáció. A 2020 júniusában véglegesített, angol nyelvű felmérés az alábbi linken érhető el: https://www.digitaltreasures.eu/wp-content/uploads/2020/08/1-EDT_SoA_Report.pdf (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

¹⁴ A cél ebben az esetben minimum negyven bevált és innovatív gyakorlat meghatározása volt, az alábbi témakörökben: crowdfunding és crowdsourcing projektek, értékesítési tevékenység, köz- és magán-szféra közötti együttműködések, kultúrák közötti termékek létrehozása (hibridizáció) és közönségmenedzsment. A szintén 2020. júniusában véglegesített, angol nyelvű felmérés az alábbi linken érhető el: https://www.digitaltreasures.eu/wp-content/uploads/2020/08/2-EDT_Benchmark.pdf (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

¹⁵ Az Adatbázisok Online felületének ilyen módú átalakítása az adatkezelési rendszer átalakítását, kiegészítését is feltételezte. Lásd: <https://adatbazisokonline.hu/adatkezeles> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

lehetővé, hogy a felhasználó hibás adatot jelezzon, vagy pontosítson egy adott leírásnál, hanem azt is, hogy kép(ek)et adhasson hozzá egy-egy bejegyzéshez, ezzel is gazdagítva a közös történeti tudást.

A harmadik ajánlás olyan programokban való részvételt tartalmazott, amelyek az embereket családi emlékeik digitalizálására készítetik. Ezt az MNL már az ajánlás megtételének idején működtette, például a Digitális Jólét Program által életre hívott Kézai Simon Program részeként. A Program minden állampolgár számára lehetőséget nyújt a papíralapú vagy analóg formában megtalálható családi fényképek és iratok digitalizálására, valamint azok tárolására 100 kép erejéig. A fotók önálló digitalizálása a Kézai Simon Program elnevezésű ingyenes applikáció segítségével végezhető el, illetve a szkennelt képek számítógépről is feltölthetők a program weboldalán¹⁶ is.

Az utolsó ajánlás az önképzés kultúrája felé mozdítja el az intézményt, ennek keretében az MNL e-learning programokat, kutatószolgálati videós tartalmakat oszt meg, melyeknek például külön YouTube csatornát hozott létre.¹⁷

Ahhoz, hogy ezek az új modellek hatékonyak és fenntarthatók legyenek, az EDT-projekt több tapasztalatcserét és képzést is tervezett. A program továbbképzéseket, ötletbörzét, webináriumot és designerek számára szervezett tanulmányutat is magában foglalt. Ezek az alkalmak mind azt a célt szolgálták, hogy a levéltári élet szereplői, intézményei új ajtókat nyithassanak – vagy a meglévőket szélesebbre tárják – a kulturális szektor egyéb szereplői előtt, összekötve a történelmi örökséget az oktatás, a képzőművészet, a számítógépes játékok és az innovatív új digitális technológia világával. Az eredeti tervek szerint ezek az események mind az első két projektévben valósultak volna meg, de a pandémiás krízis az alkalmak némelyikét szükségszerűen módosította.

A levéltárak által bevont képzőművészek számára tervezett tanulmányutat még az eredeti terveknek megfelelően, 2020 februárjában meg lehetett valósítani Madridban.¹⁸ A tanulmányút egyrészt azt a célt szolgálta, hogy a designerek a saját megbízó intézményükön kívül más közgyűjteményeket is megismerjenek, másrészt, hogy bemutassák első terveiket, amelyeket a projekthez készítettek. Ezek az EDT-ben kiválasztott levéltári iratanyagokra és általánosságban a levéltári életre reflektálva megálmodott, kereskedelmi forgalomba hozható termékek tervei voltak, amelyek közül később – például a madridi tanulmányút tapasztalatait felhasználva – ötféle terméket kellett legyártaniuk.¹⁹

¹⁶ <https://kezai.hu/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

¹⁷ Az Országos Levéltár YouTube csatornáján két lejátszási lista is született ebből a célból, melyek a kutatás megkezdésének alapvetéseit és a genealógiai kutatómódszertan fogásait mutatja be. A korábbi New York-i Balassi Intézet, most Liszt Intézet New York pedig olyan angol nyelvű, szintén genealógiai ihletettséggű videósorozatot indított Facebook oldalán, mely a tengerentúlra szakadt, magyar származású családok gyökereinek kutatását támogatja (ROOTS // Discover your lineage címen). Ezek internetes linkjei túl hosszúak ahhoz, hogy itt szerepeljenek.

¹⁸ <https://www.digitaltreasures.eu/activities/wp-1-new-business-models-for-european-archives-in-the-xxi-century/artistic-residencies/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

¹⁹ A designerek által elkészített, Madridban megvitatott és/vagy tovább finomított tíz tervből a megbízó levéltár választotta végül ki az öt megvalósítandót.

Az így készült termékek kivétel nélkül kiállítási vagy bemutatódarabok lettek,²⁰ de a projekttel párhuzamosan minden résztvevő levéltár eldöntheti, hogy saját büdzséjéből melyik képzőművészeti termék gyártását rendeli meg a későbbiekben. Az EDT kiállítási helyszínein ezek a bemutatódarabok kiemelt helyet kaptak, s később, a 2022 júliusában Budapesten megvalósult nemzetközi levéltári táborban részt vevő diákok fel is használtak egy prototípust – de erről majd később még szó esik. Az MNL által megbízott két képzőművész Kövér Dóra Rea²¹ és Neuzer Zsófia²² voltak. Munkáik között épp úgy szerepel hímezhető vászontáska, mint történetmesélős családi társasjáték, fémötvözetből esztergált és soha ki nem fogyó toll, időkapszula vagy palántázó szett bazsalikommagok hajtására. E tevékenység azt hivatott megmutatni, mennyire sokféle módon tudják a levéltárakban őrzött iratok inspirálni a képzőművészetet. Ezeknek a tárgyaknak a hasznosítása (levéltári utórendelésük, voltaképpeni felhasználásuk) egy-egy közönségkapcsolati, közművelődési eseményen még a jövőé.

A designerek tanulmányútja volt a tervezett programok közül az egyik, amely még eredeti „köntösében” valósulhatott meg. A másik pedig egy olyan online esemény, egy úgynevezett webinárium, amely természetéből fakadóan eleve nem volt személyes találko-

A Száműzetés, migrációs hullám és szolidaritás című kiállításon szereplő bemutatódarabok. Helyszín: Várkert Bazár (Fotó: Lantos Zsuzsanna, MNL)

²⁰ Lásd bővebben a termékkatalógusban: https://www.digitaltreasures.eu/wp-content/uploads/2020/11/Prototypes_Catalogue_compressed-1.pdf (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

²¹ <https://www.digitaltreasures.eu/activities/wp-1-new-business-models-for-european-archives-in-the-xxi-century/artistic-residencies/dora-rea-kover/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

²² <https://www.digitaltreasures.eu/activities/wp-1-new-business-models-for-european-archives-in-the-xxi-century/artistic-residencies/zsofia-neuzer/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

záshoz kötött, így a pandémia nem érintette a megvalósulását. Utóbbi rendezvény az EDT-projektben kifejlesztett Archival Literacy Online Course (Levéltári írástudás online tanfolyam) tanári segédanyag tartalmáról és iskolai hasznosulásáról tartott webinárium volt.²³ (Az online kurzusról bővebben esik szó *Az új célközönség elérése* című alfejezetben.)

A 2020 szeptemberében Budapestre tervezett innovációs és az új digitális technológiákat felvonultató workshop szervezését a COVID-helyzet nemzetközi alakulása azonban már akadályozta, s eredeti formájában nem lehetett megszervezni. Helyette – folyamatosan alkalmazkodva a partnerországok és a meghívott előadók országainak érvényes járványügyi intézkedéseire – a workshop végül egy év késéssel, 2021 szeptemberében valósult meg, a spanyolországi Alicantében.²⁴ A tanácskozáson elhangzott előadások összefoglalóit az EDT-projekt hivatalos honlapja egy sorozat részeként folytatólagosan mutatja be.²⁵

Ugyanígy alakult át kényszerűségből a számítógépes játékvilággal tervezett GameLab esemény is. A GameLab egy olyan, a videojáték-iparra szakosodott nemzetközi vásár, amely évente több mint ezer résztvevőt és ötszáz vállalatot fogad Barcelonában. A COVID-helyzet európai alakulása miatt az eredeti rendezvényt, amelyen a projekt-partner levéltárak is részt vettek volna a neves videojáték-tervezőkkel való találkozás érdekében, egy olyan speciális online esemény váltotta ki 2021 áprilisában, amely az AltspaceVR digitális térben, személyre szabott avatárok „használatával” valósult meg. Az előadók és a résztvevők valós időben gyűltek össze az Altspace-en, de saját webkamerájuk használata helyett választott avatárjaik képviselték őket a platformon. A tanácskozás célja az volt, hogy olyan metszéspontokat találjanak a levéltári és a számítógépes- és videojáték univerzum határvidékén, amelyben közös kooperációra is mód nyílik.²⁶ E kooperációk eredményei, az EDT keretében kifejlesztett video- és kvízzjátékok a transzmédia kiállításokon élőben is megtekinthetők, az EDT honlapjáról pedig ingyenesen letölthetők.²⁷

II. Történetek a történelemről

A Történetek a történelemről elnevezésű munkaterület a három interaktív transzmédia kiállítás létrehozását és népszerűsítését tűzte ki célul, annak érdekében, hogy az ott be-

---

²³ Bővebben lásd: <https://www.digitaltreasures.eu/archival-literacy-online-course-webinar/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

²⁴ <https://www.digitaltreasures.eu/new-business-models-workshop/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

²⁵ Eddig Kerstin Arnold, Artem Reshetnikov, Joan Andreu Sánchez és Enrique Vidal, valamint Daniel Stromer előadás jelent meg a hírfolyamban: <https://www.digitaltreasures.eu/news/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

²⁶ Bővebben lásd: https://www.digitaltreasures.eu/wp-content/uploads/2021/05/Videogames-and-Arc-hives_report.pdf (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

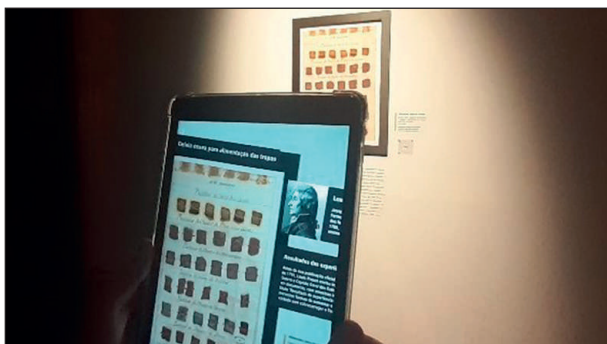
²⁷ A linkelt weboldal minden, a kiállításokhoz köthető és letölthető tartalmat egy felületen mutat be. A játékok a Play with our games! résznél találhatók: <https://www.digitaltreasures.eu/exhibition-materials/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

mutatott kulcsdokumentumok széles körben megismertetővé váljanak.²⁸ A kiállítások témái a következők:

1. *kiállítás*: Európa megteremtése: Történelem, emlékezet és az európaiság ezeréves mítosza;
2. *kiállítás*: Száműzetés, migrációs hullám és szolidaritás;
3. *kiállítás*: Európai felfedezések: Az Újvilágtól az új technológiákig.

Mindhárom kiállítás altémákra tagolódik²⁹ és bemutatásuk egymás után kerül sorra a hat levéltári partnerországban.

De mi az a transzmédia kiállítás? A transzmédia tárlat különböző csatornákat és digitális technológiákat használ, ezért a kiállítótérben a bemutatott történetek több eszköz, több platform segítségével jelennek meg. Az EDT-kiállításokon a látogató alapvetően nyomtatott paneleket és azokhoz kötött digitális kiegészítő elemeket talál, pár egyedi vitrinnel kiegészítve. A paneleken a kiállítás anyagának nagyobb részét megtekintheti, de a teljes anyagot csak a digitális katalógusok vagy a nyomtatott katalógus tartalmazza. Emellett egyes kiválasztott panelek előtt interaktív tabletes kijelzők is találhatóak, amelyek arra szolgálnak, hogy az érdeklődő a kiválasztott iratanyagról több háttérinformációt is megtudjon a beépített kiterjesztett valóság technológia (AR) segítségével.

AR technológia használata az Európai felfedezések: Az Újvilágtól az új technológiákig című kiállításon. Helyszín: Torre do Tombo Portugál Nemzeti Levéltár (Fotó: Annabela Ribeiro, Torre do Tombo)

A látogató a tárlaton megtekintheti a házigazda levéltár néhány olyan iratát is, amely eredetiben látható kiállítva, és mellette a kiállítás anyagán alapuló, általa inspirált designer termékeket is. A kiállítások szerves részei a játékpultok, ahol a már említett videojátékokat és kvízzjátékokat lehet kipróbálni. Ezek – és általánosságban a digitális technológia – kiállításra álmódása átfogó feladat volt. Megvalósításában az írországi Munster Műszaki Egyetem fiatal és lelkes munkatársai vettek részt. Nem csak azokat a kiterjesztett valóság (AR) technológiákat dolgozták ki, amelyek egyes kiválasztott iratok „mögé” emeltek

²⁸ Bővebben lásd: <https://www.digitaltreasures.eu/activities/exhibitions/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

²⁹ Lásd bővebben: <https://www.digitaltreasures.eu/activities/exhibitions/> (A letöltés időpontja: 2022. április 1.)

plusz tudásszintet, de a kiállításon szereplő RPG játékot, infinite runner³⁰ játékot és kvízeket is. Szintén a Munster Egyetem csapata nevéhez kötődik a kiállítási katalógusok egységes látványtervének megalkotása.

Ahhoz azonban, hogy a transzmédia kiállítások médiatartalma előtérbe kerülhessen és az ír kollégák el tudják kezdeni a technológia megálmodását, szükség volt arra, hogy a levéltárosok előzőleg kialakítsák a koncepciót és azoknak megfelelően kiválasszák a kapcsolódó iratanyagot. Mindhárom kiállításnak volt egy-egy vezetője a levéltári partnerek közül, aki kurátorként tevékenykedve megalkotta a tárlat fő szerkezetét és tartalmát. Az 1. kiállításnál (Európa megteremtése) ez Magyarország volt; a 2. kiállítás (Száműzetés, migrációs hullám és szolidaritás) esetében Norvégia; míg a 3. tárlatnál (Európai felfedezések) Portugália.

Mivel az Európa megteremtése néven ismert 1. kiállítás összeállítását az MNL vezette, az itt megszerzett tapasztalat reményeim szerint további, nemzetközi együttműködésekben megálmodott hasonló tárlat létrehozásában is segítséget jelenthet. A kiállítás koncepciójának megalkotásában az jelentette az első lépést, hogy felmértük, a részt vevő közgyűjtemények milyen iratanyagot őriznek. Ebből magától értetődően következett, hogy a kiállításon nem lehetett érdemben egy kronologikus európai történelmet bemutatni – ehhez ugyanis számos kulcsdokumentum elérhetetlen maradt volna. Távolmaradásuk, hiányuk automatikusan devalválta volna a teljes iratgyűjtést, amely egyébként rendkívül kvalitásos merítést eredményezett.

A kronologikus tabló helyett a kiállítás alapja négy témán (pilléren) nyugszik, amelyek az európai tudományt, oktatást és művészetet mutatják be elsőként, az európai sokszínűséget másodikként – ideértve a kulturális, vallási és etnikai sokszínűséget is –, a kereszténység európai megnyilvánulásait és területeit, végül a felvilágosodásban kicsúcscsodó, az egyén szabadságát, az észszerűséget és az egyenlőség eszméit bemutató iratokra alapozott negyedik témát.

A kiválasztási folyamat során a magyar levéltárosok egyrészt az Országos Levéltár, másrészt az MNL megyei tagintézményeinek iratállományát vették górcső alá, harmadrészt a nemzetközi levéltári partnerektől gyűjtötték be a koncepció ismeretében elküldött iratjavaslatokat; e három körből összesen közel százhusz digitalizált iratét. A hazai és nemzetközi javaslatokat ezt követően erősen szűrni kellett, ahol szempont volt az iratanyag tartalma, „üzenete” mellett időbeli viszonylagos elosztottsága, vagy az irattípusok sokfélesége is. A szűkítésben az MNL Vas Megyei Levéltára által szervezett nemzetközi tábor³¹ középiskolás diákjai is a levéltárosok segítségére voltak. A kutatótábor egyik napjának az volt a feladata, hogy a diákok tekintsék át és értékeljék az összegyűjtött iratanyagot, majd érveljenek amellet, vagy épp az ellen, hogy egy-egy irat része maradjon-e

³⁰ RPG (Role-Playing Game) játék: számítógépes szerepjáték, ahol játékosok egy elképzelt világ egy-egy kitalált karakterét személyesítik meg. Infinite runner (vagy Endless runner) játék: egy számítógépes, vagy telefonos applikációban játszható játék, amely során a játékosnak folyamatosan futnia kell, miközben akadályokat kell kikerülnie.

³¹ Lásd bővebben: https://mnl.gov.hu/mnl/vaml/hirek/29_nemzetkozi_leveltari_kutatotabor_2019 (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

a végső válogatásnak, vagy sem. A fiatalok új aspektust adtak ehhez a válogatási folyamathoz: azt, hogy mennyire tudnak kapcsolódni az iratokban felmutatott témákhoz, mennyire van azoknak aktualitása.³² Mivel a projekt egyik célkorosztálya éppen az úgynevezett X generáció volt, ezért levéltári munkába való bevonásuk ennek az elvárásnak is megfelelt. E lehetőséget a későbbi projekteknél is hasznosnak és előremutatónak tartom. Azt a korosztályt bevonni egy kiválasztási folyamatba, amely a levéltáraktól többnyire távolmarad, egyrészt azért hasznos, mert a kollégák új perspektívákkal találkozhatnak, másrészt a fiatalok is érdekeltté és érintetté válnak, vagyis létrejöhet a kapcsolódás e potenciális levéltáhasználó csoport és az intézmények között.

Miután az iratok pontos levéltári leírása, majd előkészítése, esetleges restaurálási feladatok elvégzése és digitalizálása is megtörtént, következett a projektbe bevont történész „ideje”, akinek a kiválasztott iratok és a bennük rejlő történetek kontextusba helyezése, valamint a bevezető szövegek és magyarázó jegyzetek készítése volt a feladata. Nem volt könnyű olyan szakembert találni, aki magas színvonalú szakmai háttérrel, tudományos tevékenységgel rendelkezik, ugyanakkor vállalja, hogy rövid idő alatt egy ennyire széles témakörrel, mint Európa megteremtése írjon. A magyar választás Majtényi Györgyre esett, aki korábban az MNL Országos Levéltára levéltárosa volt, és főiskolai tanárként kutatási területe Magyarország 20. századi társadalom- és kultúrtörténete, valamint a magyar elitek története. Utólagos tapasztalat, hogy amennyiben a végső katalógus- és panelszövegeket nem – vagy nem kizárólag – levéltárosok szeretnék megalkotni, feltétlenül hasznos a kiválasztott szakembert, szakembereket már a koncepció megalkotásakor bevonni a munkába, hogy nagyobb szabadsága legyen a kiállítás anyagának tematizálásában. Az is tény azonban, hogy a levéltárosok szakértelme, irat- és korszakismerete ugyanakkor nélkülözhetetlen a kiválasztáskor.

Miután a történészek által írt szövegek elkészültek, megkezdődött a fordítás, hiszen a program közös nyelve az angol volt.³³ A kiállítások alapvetően kétnyelvűek: az anyanyelv mellett angolul is minden tartalom elérhető. A kiállítási térben ez úgy ölt testet, hogy az elsődleges felületeken magyar szövegek olvashatók, a melléjük elhelyezett fekete-fehér QR kódok mögött olvashatók pedig angol szövegek.³⁴ A katalógusok és panelek, valamint az eredetiben megmutatott iratok leíró szövegeinek fordítása mellett a fordítási feladatok a játékok, kvízek szövegeit is érintették. Szintén utólagos tapasztalat, hogy minden szövegalkotói folyamatnak előbb el kell készülnie és a fordítás csak ezután következhet, mert a párhuzamosan írt és fordított tartalmak rengeteg utójavítási munkát okoztak.

Mindezzel párhuzamosan zajlott a kiállítási tér megtervezése, amelyet a spanyol vezetők által megbízott kiállítástervező designer, Liana Castro végzett. Egységes és letisztult dizájnt alkotott, amely könnyen megépíthető, és a hat kiállító ország teljesen

³² 120-ról előbb 60-ra, majd a táborozók segítségével 50-re sikerült leszűkíteni az iratanyagokat.

³³ Így 1. számú (Európa megteremtése) kiállítás esetében magyarról-angolra, a másik kettő esetében angolról-magyarra fordítás zajlott.

³⁴ A QR kódok színe azért releváns, mert a paneleken a fekete-fehér kódok mellett olykor színes QR-kódok is megjelennek: ezek azok, ahol a már korábban említett, beépített AR-tartalom elérhető, tabletek, vagy ingyenesen letölthető Artivive alkalmazás segítségével.

eltérő kiállítótereire egyaránt rugalmasan adaptálható. Az eredeti elképzelések szerint ez a bútorzat is mozgott volna egyik kiállításról a másikra, míg mind a három transzmédia tárlat mind a hat országban – Ausztriában, Norvégiában, Spanyolországban, Portugáliában, Máltán és Magyarországon is – megjelenik. De, ahogy arra már többször kitértem, a COVID-helyzet jelentősen megváltoztatta a kiállítások megnyitásának eredeti koncepcióját, például ami az ütemezést illeti. 2020-tól kezdődően az eredeti terveket legalább öt (!) alkalommal módosítani kellett. Világossá vált, hogy sem a kiállítási be rendezéseket, sem az eredeti iratanyagot nem lehet a határokon átszállítani, így mindhárom transzmédia tárlat mind a hat helyszínen szükségszerűen máshogy kellett, hogy megjelenjen. A közös arculati és bútordizájnhoz azonban továbbra is minden partnernek alkalmazkodnia kellett.

Végeredményben minden partnerlevéltár más és más ütemterv szerint mutatta/mutatja be a három kiállítást, 2021 és 2022 folyamán.³⁵ Míg Portugáliában az első két kiállítás bemutatása már megtörtént és a cikk írásakor az utolsó megnyitójukra készültek, addig Magyarországon az MNL 2022 márciusában még csak az első kiállítását mutatta be – ez a 3. számú kiállítás, amely az európai felfedezések témakörét járja körbe³⁶ –, osztrák kollégáink pedig májusban nyitották meg az első EDT kiállításukat, amikor Magyarországon már a 2. volt látogatható. E téren tehát nagy a különbség a kiállító országok időbeosztása között.

Magyarországon a COVID-helyzet alakulása nem csupán a kiállításmegnyitók időbeli eloszlását, de a kiállítás fizikai elhelyezését is súlyosan befolyásolta. Az MNL Országos Levéltára főépületében ugyanis az első járványügyi lezárást nem sokkal megelőzően tervezték megnyitni A nemzet emlékezete – A magyar történelem mérföldkövei című kiállítást³⁷, amelyet az EDT-transzmédia tárlatok követtek volna. A lezárások miatt azonban A nemzet emlékezete tárlatot nem lehetett a tervezett időben lebontani, mivel látogatottsága a korlátozások, lezárások miatt erősen elmaradt az elvárt és remélt szinttől. A három EDT-kiállítást tehát új helyszínre kellett adaptálni, hogy a két program párhuzamosan futhasson. Ez különösen nagy kihívásnak bizonyult, mivel a Liana Castro által tervezett installáció az MNL Országos Levéltárának kiállítóterére készült. Az új helyszín a Várkert Bazárban egy igényes, kiemelkedő, turisták által látogatott tér, amelyet néhány éve teljesen felújítottak, de a klasszikus kiállítóteréhez képest eltérő paraméterekkel rendelkezik (korábban egy borospince volt a Budai Várhegy oldalában). Az első kiállítás 2022 áprilisáig volt látogatható, a második és harmadik kiállításmegnyitő pedig 2022 májusában és nyár végén valósult meg.

E témában nehéz érdemi konklúziót levonni, mivel folyamatos vis maior-sorozat nehezítette a megvalósulást. Míg a kiállítások bemutatását a COVID világválság külön-

³⁵ Lásd még: https://www.digitaltreasures.eu/wp-content/uploads/2022/01/2022-01_Infografia-timeline.pdf (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

³⁶ https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/europa_digitalis_kincsei_az_mnl_uj_kiallitasa_a_varkert_bazarban (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

³⁷ https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/a_nemzet_emlekezete_a_magyar_tortenelem_merfoldkovei (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

bőző hullámai árnyékolták be folyamatosan, addig 2022 elején Ukrajnában már egy új, Európát és a világot is érintő, ezúttal háborús folyamat indult el. Ezért különösen és tragikusan aktuális mindhárom transzmédia kiállítás témája, amelyek – többek között – az európaiság értékeivel, a háborúk elől menekülő migrációval és a nagy világválságok hatásaival foglalkoznak.

III. Új célközönség elérése

E munkaterület a fiatal és az úgynevezett „ezüst generáció” mint aktív felhasználók elérését és a levéltári szintérre való bevonását valósította és valósítja meg, változatos módon.³⁸ Amint arról már korábban szó esett, a digitális levéltári anyagot felvonultató gyűjtemények virtuális felhasználói nagyjából hasonló profilúak, mint a levéltári kutatótermekben megjelenő kutatók: többnyire a társadalomtudományok egyes tudományágaiban dolgozó szakemberek, tudományos kutatók és levéltárosok, az ő egyetemi diákjaik, valamint történelemkedvelők és családtörténet-kutatók. Ezért volt dedikált cél, hogy a projekt új célcsoportok felé nyisson. Ennek érdekében egy sor kísérleti pilot tevékenység született, amelyek közül több is egyértelműen kapcsolódik az előző munkacsomagokhoz.

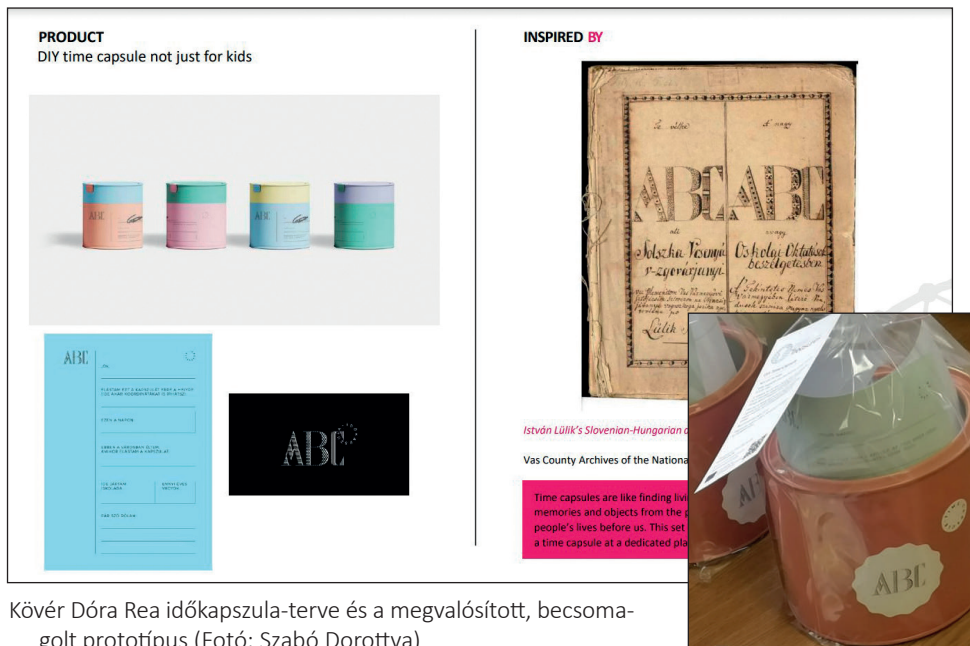
A kísérletek között elsőként két olyan nemzetközi pályázatot említék, amelyek a fiatal korosztályt szólítják meg. Mindkét versenyfelhívás külön internetes oldalt is kapott, amelyek hasonló struktúrával rendelkeznek: a menüben a pályázók inspirációul szolgáló iratanyagot találhatnak – az 1. EDT-kiállítás (Európa megteremtése) kibővített iratválogatását – idővonalal, galériával. Mindkét pályázat határideje lejárt már, eredményhirdetésük és díjazásuk viszont a cikkírás pillanatában még nem történt meg.

A gimnazisták számára kiírt pályázat, a Young Digital Treasures (Ifjúsági Európai Levéltárak),³⁹ azokat a diákokat szólította meg, akik otthon vannak a média tartalomgyártásban, szeretnek írni, rajzolni vagy akár podcastot készíteni. A benyújtott pályázatoknak tartalmaznia kellett az Európa megteremtése című EDT-kiállítás egy kiválasztott iratának szabadon értelmezett, multimédián keresztül megalkotott bemutatását. A megfelelő formátum (vers vagy szabadvers, kép, hanganyag, videó, fénykép stb.) kiválasztásával a versenyzők multimédiás bemutatót alkottak arról a kiválasztott dokumentumról, amely szerintük európaiságunk meghatározója. A pályázat nyereségként Norvégia, Málta, Portugália, Spanyolország, Írország, Ausztria és Magyarország legsikeresebb pályázói egy nemzetközi tábor résztvevői lehettek 2022 nyarán Budapesten, az MNL vendéglátásában. Itt a diákok egyrészt bemutathatták társaiknak versenymunkáikat, másrészt levéltári foglalkozásokon vehettek részt és elkészíthették az Ifjúsági Európai Levéltárak időkapszuláját. Ez az időkapszula az egyik olyan designer képzőművészeti termék, amelyet Kövér Dóra Rea készített az EDT-projekt számára.⁴⁰

³⁸ Bővebben lásd: <https://www.digitaltreasures.eu/activities/wp3-working-with-new-target-audiences/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

³⁹ A pályázati honlap: <https://www.youngdigitaltreasures.com/> (A letöltés időpontja: 2022. április 1.)

⁴⁰ A kapszula és további designtervei megalkotásáról Reával 2021. őszén készítettem interjút. Angol

Kövér Dóra Rea időkapszula-terve és a megvalósított, becsomagolt prototípus (Fotó: Szabó Dorottya)

A fiatal filmesek számára meghirdetett pályázat, a Treasures in Archives (Kincsek a levéltárakban)⁴¹ pedig olyan professzionális filmkészítőket, produkciós irodákat, pályakezdő alkotókat, filmművészeti iskolai hallgatóit kívánt elérni, akik rövid dokumentumfilm vagy animációs rövidfilm elkészítését vállalták. Az inspirációul szolgáló iratanyagválogatás itt is az Európa megteremtése című transzmédia kiállítás kibővített anyaga volt. A pályázóknak rövid videót kellett készíteniük a projektről, amelyben az egyes dokumentumok kiválasztásának főbb indokait és az általuk alkalmazni kívánt kreatív megközelítést mutatták be. Emellé kellett küldeniük egy rövid rendezői videót is, amelyben a készítő bemutatja a saját projektjét. A pályázat nyertesei szerződést nyertek a film forgatásának lebonyolítására, amelynek bemutatására 2022 őszén kerül sor az ICARUS éves konferenciáján szervezett kiállításon. Emellett részt vettek az írországi, corki székhelyű Munster Műszaki Egyetem nemzetközi konferenciáján 2022 áprilisában. A konferencia során a résztvevőknek lehetőségük lesz a nyertes projektjeik bemutatására, valamint szakmai eszmecsérére versenytársaikkal és az MTU kollégáival.

Mint ahogy a versenyek számos szálon kapcsolódnak a Munster Műszaki Egyetem munkájához, ezek lebonyolítását és megelőzően a pályázati honlapok kialakítását és tartalmi feltöltését az ír kollégák végezték. A korábban Corki Műszaki Intézet névre hallgatató felsőoktatási intézmény egyik szervezeti egysége, a Department of Technology

változata az alábbi linken olvasható: <https://www.digitaltreasures.eu/designer-products-interview-with-dora-rea-kover-designer-from-hungary/> (A letöltés időpontja: 2022. április 1.)

⁴¹ A pályázati honlap: <https://www.treasuresinarchives.com/> (A letöltés időpontja: 2022. április 1.)

Enhanced Learning (Technológia-alapú tanulásért felelős tanszék) volt az EDT partnere. Technológiával támogatott tanulás és e-learning tervezés és fejlesztés, valamint oktatástervezés terén kifejlesztett gyakorlatuk, tapasztalataik nem csak a két pályázat kiírásában volt hatalmas segítség, de például annak az Archival Literacy Online Course (Levéltári írástudás online tanfolyam) e-learning tananyagcsomagjának is az elkészítésében is,⁴² amelynek három modulja a levéltárhasználat különböző rétegeibe kívánja bevezetni a felhasználót – tanárokat és diákokat egyaránt. Fel kellett ugyanis ismerni, hogy a levéltárakban őrzött iratok felkutatása és értelmezése olyan speciális ismereteket igényel az avatatlanok részéről, amelyek igénylik, hogy külön oktatás legyen elérhető a levéltári állományokban való kutatás alapjairól is. Erre a hagyományos előadások és iskolai bemutatók nem feltétlenül elegendők, ráadásul sok esetben az iskolák számára önmagában nehézséget okoz, hogy a levéltárak által kínált levéltár-pedagógiai lehetőségeket integrálják a feszített tempójú oktatásba és az amúgy is bőséges tananyagba.

Az 1. modul a levéltárak fontosságát és használatának alapjait mutatja be, erősen általános szempontrendszerből. A 2. modul már gyakorlatiasabb jellegű és arra fókuszál, hogy milyen személyes „irat-lábnymot” hagyunk a világban, hogy alakul ki egy személyes hagyaték és mi tekinthető egy későbbi idősík perspektívájából nézve levéltári iratanyagoknak otthon őrzött személyes és családi iratainkból. A 3. modul hozza a leginkább kézzelfogható, konkrét példákat. Három témára – a pandémia és járványok, a gazdasági válságok és a migrációs hullámok – koncentrálna kínál forrásgyűjteményt a tanároknak, kifejezetten olyan iratokra alapozva, amelyek bemutatása integrálható a tanítási gyakorlatba. Ezeket a modulokat a levéltár által megbízott – angolul tanító – oktatók egy csoportjával tesztelték 2020–2021 során. A tananyaghoz spanyol nyelvű változat is készült.

Az EDT-projekt az aktív idősök elérését is kiemelt fontosságúnak tartja, akiket előbb egy olyan kérdőívvel interjúoltak meg a levéltárak, amelynek célja közös, páneurópai érdeklődési területek meghatározása volt e célcsoport egyedi igényeinek felmérésével együtt, mind a tartalom, mind a digitális írástudás tekintetében. Az MTU által koordinált, több mint 500 potenciális felhasználó körében végzett kutatás és felmérés a projekt első évében elkészült, s azon a magyar ezüstgeneráció tagjai is részt vettek. A beérkező válaszok kiértékelése volt a következő lépcsőfok a crowdsourcing – közösségi önkéntesség – fajtájának és témakörének megállapításában. A crowdsourcing egy olyan speciális forrástermelő modell, amelyben a részt vevő egyén vagy közösség hozzájárul egyes szolgáltatások, ötletek megvalósításához, nem kereskedelmi célú munka elvégzésével.⁴³ Hogy e közösségi önkéntességet az EDT-be éppúgy, mint a levéltári életbe általánosságban be lehet-e illeszteni, a projektvezetés az első munkaterület részfeladataiban megvizsgálta – és vizsgálata biztató eredménnyel zárult. Az új üzleti modell(ek) kidolgozása során egyértelművé vált, átgondolt pilot programokkal a levéltárak az ezüstgeneráció tagjait az önkéntességen keresztül „aktív felhasználókká” tehetik.

⁴² Bővebben lásd: <https://www.digitaltreasures.eu/activities/wp3-working-with-new-target-audiences/archival-literacy-online-course1/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

⁴³ Bővebben lásd: <https://www.digitaltreasures.eu/crowdsourcing-bringing-together-archives-and-their-users/> (A letöltés időpontja: 2022. április 1.)

E program keretében 2021 nyarán minden levéltári partner kiválasztott egy olyan iratanyagot a saját állományából, amelyet önkéntesek munkájának bevonásával kezdett el feldolgozni. A Norvég Nemzeti Levéltár az I. világháború előtt írt oslói anyakönyvi kartonokat, a Máltai Nemzeti Levéltár egy 1905–1966 közötti bevándorlási nyilvántartást, a Spanyol Állami Levéltár a Buenos Aires-i spanyol konzulátus 1930-as évekből származó útlevél-nyilvántartó könyveit, a portugál Torre do Tombo Nemzeti Levéltár kegyeleti nyilvántartást, az MNL pedig az 1828-as országos népszámlálást választotta.

Az önkéntesek toborzása 2021 őszén zajlott, ami olyan értelemben első alkalom volt az MNL életében, hogy az intézmény először ekkor hirdetett paleográfiai-átírói munkalehetőséget önkéntesek számára. Természetesen a levéltár olyan jelentkezőket várt, akik már jártasak voltak a családtörténet-kutatásban és nem okozott nekik gondot a korabeli írással lejegyzett személynevek értő elolvasása. Az önkéntesek feladata az volt, hogy algoritmusok segítségével megalkotott névfelismeréseket⁴⁴ pontosítsanak, ezzel tanítva a szoftvert a további pontosságra és az automatikus szövegfelismerésre. Az ehhez kiválasztott iratanyag magyar részről tehát az 1828-as országos adóalap-összeírás volt, azon belül pedig a szabad királyi városok névjegyzékei. (A témáról és a folyamatról, amely az iratanyag kiválasztásától az útmutató megalkotásán át⁴⁵ az önkéntesek toborzásáig, támogatásukig és a pilot sikeres lezárásáig tartott, az átíró önkéntesek koordinátora, Szerényi Ildikó főlevéltáros kollégám átfogó összefoglalója olvasható a Levéltári Szemle

Neuzer Zsófia aviátor képeslap-terve

digital Treasures

Co-funded by the Creative Europe Programme of the European Union

COUNTRY HUNGARY
DESIGNER ZSÓFIA NEUZER

PRODUCT ■ THE AVIATOR CARD WITH FLYING PLANE

INSPIRED BY

Letter from István Dobos to the Mayor of Gyula in request of aviation 1912
BeML - Békés Country Archives of the National Archives (Hungary)

The aviator postcard set is illustrated with the portrait of a hungarian aviator, István Dobos who applied for a new engine for his plane. The set includes a license to fill for a little aviator, and a flying plane too, that can be activated by twisting the propeller and placing it back in the folded card. When you open the card, the plane flies out!

⁴⁴ Ezeket a Valenciái Műszaki Egyetem által továbbfejlesztett szoftver, a TranSkriptorium algoritmusai alkotta meg.

⁴⁵ Az útmutató anyaga elérhető itt: https://mnl.gov.hu/sites/default/files/orszagos_leveltari_paleografiai_peldatar_friss.pdf (A letöltés időpontja: 2022. április 1.)

jelen számában.) Annyit azonban összefoglalóul meg lehet állapítani, hogy a levéltár az átíró önkéntesek segítségével elvégezte a korábbi, algoritmus által végzett automatikus átírás felülvizsgálatát. E munka révén javult a szoftver kézírás-felismerő képessége, a végeredmény pedig pontosabbá vált. Az átíró önkéntesek munkájának eredményeképpen minden reményünk megvan arra, hogy az MNL a pontosított algoritmus eredményeit felhasználva a teljes 1828-as összeírás névjegyzék-anyagát átírja és a közeljövőben adatbázisba rendezve közreadja. Sőt. Az arra vállalkozó átíró önkénteseknek 2022-ben az MNL új feladattal készül, ezúttal nem egy algoritmus által automatikusan átírt szöveg javításával, hanem egy-az egyben átírással.

A crowdsourcing tevékenységhez a projekt több személyes találkozáson alapuló workshopot, vagy esemény is tervezett, de a COVID-helyzet ezeket a találkozókat is az online térbe szorította zömmel. A bevezető rendezvény – két pandémiás hullám között – megvalósulhatott 2021 őszén, ahogy az átíró önkéntesek munkáját megköszönő exkluzív kiállításvezetés is személyes alkalom. A megtekintendő kiállítás természetesen az éppen aktuális, a Várkert Bazárban látogatható *Európai felfedezések* EDT-kiállítás. A projekt többi eleméhez nem csak a kiállítás-látogatással kapcsolódunk, de például az önkéntesek számára adott egyedi ajándékkal is, mely a Neuzer Zsófia tervezte aviatikus levelezőlap.⁴⁶ Ez is egy módja annak, hogy egy szerteágazó projekt egyes, látszólag nem feltétlenül összetartozó elemeit mégis össze lehessen kapcsolni.

IV. Kommunikáció és információterjesztés

A Kommunikáció és információterjesztés munkaterület a fent meghatározott, szerteágazó tevékenységek mind több platformot érintő bemutatását vállalta az online térben.⁴⁷ A projektnek egyértelmű kommunikációs célja van, hiszen nemcsak új üzleti modellek meghatározására és új célcsoportokkal való együttműködésre irányul, hanem arra is, hogy felkeltse az érdeklődést a levéltári partnerintézmények digitalizálási és állományvédelmi munkái iránt. Ezért a projekttevékenységek egy részét úgy tervezték meg, hogy stratégiaileg mind a már meglévő kutatói bázist meg tudja szólítani, mind az új célközönség figyelmét fel tudja kelteni, különösen a második (kiállítások) és a harmadik (fiatalokkal és idősebb célközönséggel végzett munka) munkaterülettel kapcsolatban.

Az EDT-projekt céljainak és eredményeinek széleskörű és hatékony népszerűsítése érdekében konkrét, célzott és strukturált kommunikációs stratégiát követ, amely számos, a nagyközönség elérésére irányuló üzenetet tartalmaz. A kommunikációs stratégia a SMART-célkitűzéseket⁴⁸ szem előtt tartva valósul meg: specifikus, mérhető, elérhető, releváns és időszerű kritériumokat követ.

⁴⁶ Cikk a levelezőlapról az ihletést adó irat pátriájából, Gyuláról: <https://kultura.hu/leveltari-dokumentum-ihletett-meg-egy-magyar-designert/> (A letöltés időpontja: 2022. április 1.)

⁴⁷ Bővebben lásd: <https://www.digitaltreasures.eu/activities/treasures-archives/> (A letöltés időpontja: 2022. március 31.)

⁴⁸ A témával kapcsolatban például az alábbi, angol nyelvű blogbejegyzést ajánlom: <https://www.margotnote.com/blog/2019/01/14/developing-goals> (A letöltés időpontja: 2022. április 1.)

Záró gondolatok

Egy még folyamatban lévő, le nem zárt projektről összegzést írni kockázatos vállalkozás, hiszen European Digital Treasures egyes eredményei még 2022 második felében, vagy a következő években érnek be.

Az EDT alapjául szolgáló transzmédia kiállítások tematikája húsba vágóan aktuális – még a tervezettnél is inkább –, és a vállalkozást a pandémia minden olyan ponton érintette, amely személyes interakciókra, találkozásokra épített. A sok nem várt módosítás az egész projekt utóéletét befolyásolhatja. Reményre ad azonban okot, hogy a vállalkozás alapja a digitális világ felé való nyitás, és mivel az EDT-projekt konkrét, megosztható tudást, tartalmakat, eszközöket és tárgyakat is kidolgozott a levéltári szektor számára, ezek fenntarthatósága megadja a lehetőségét annak, hogy a projekt eredményeit hosszabb távon is fel lehessen használni.

Kulcslinkek gyűjteménye⁴⁹

Partnerintézmények

<https://www.culturaydeporte.gob.es/cultura/archivos/portada.html>
<https://www.arkivverket.no/>
<https://nationalarchives.gov.uk/>
<https://antt.dglab.gov.pt/>
<https://www.icar-us.eu/>
<https://www.mtu.ie/courses/cork>
<https://mnl.gov.hu/>

Pályázati oldalak

<https://www.youngdigitaltreasures.com/>
<https://www.treasuresinarchives.com/>

Egyéb említett weboldalak

<https://www.archivesportaleurope.net/hu>
<https://www.europeana.eu/hu>
<https://www.monasterium.net/mom/home>
<https://adatbazisokonline.hu/adatkezeles>
<https://kezai.hu/>
<https://www.margotnote.com/blog/2019/01/14/developing-goals>

A projekt oldala

<https://www.digitaltreasures.eu/>
<https://www.digitaltreasures.eu/news/>
<https://www.digitaltreasures.eu/new-business-models-workshop/>
<https://www.digitaltreasures.eu/exhibition-materials/>
<https://www.digitaltreasures.eu/activities/exhibitions/>
<https://www.digitaltreasures.eu/activities/wp-1-new-business-models-for-european-archives-in-the-xxi-century/>
<https://www.digitaltreasures.eu/activities/wp-1-new-business-models-for-european-archives-in-the-xxi-century/artistic-residencies/>
<https://www.digitaltreasures.eu/activities/wp3-working-with-new-target-audiences/>
<https://www.digitaltreasures.eu/archival-literacy-online-course-webinar/>
<https://www.digitaltreasures.eu/crowdsourcing-bringing-together-archives-and-their-users/>
<https://www.digitaltreasures.eu/activities/treasures-archives/>

⁴⁹ A letöltések időpontja: 2022. március 31. – 2022. április 1.